Српска теологија данас 2010 (28–29. мај 2010)
Београд: Православни богословски факултет, 2011, 634–643

Ивана Кнежевић

Православни богословски факултет, Београд

Дела владике Николаја у преводу на енглески језик

У језицима различитих народа постоје називи за реалије које су специфичне за дату заједницу, или безеквивалентне лексеме. Овај рад бави се проблемима који настају приликом превођења безеквивалентне лексике у области православне вере и духовности, а на материјалу радова владике Николаја на енглеском и српском језику.

Кључне речи: *безеквивалентна лексика, православна терминологија, преводилачки поступци, циљна читалачка публика*

У различитим културама, код различитих народа постоје одређени појмови и предмети који су специфични за дату заједницу, па тако и у језику називи за дате реалије које немају своје потпуне еквиваленте у неком другом језику, или такозвана безеквивалентна лексика. Проблеми у вези са безеквивалнетном лексиком постају неминовни при додирима различитих култура, а са њима се посебно срећу и суочавају преводиоци, од којих се очекује да понуде најбоље решење за овакве проблеме. У овом раду акценат ће бити на превођењу првенствено безеквивалентне лексике на енглески језик а у домену терминологије православне Цркве. Наиме, полазећи од језика оригинала – српског језика, коме је православље изворно ближе него Англосаксонцима, настојали смо да утврдимо лексичке јединице којима је у преводу на енглески на неки начин покривено семантичко поље поменутих безеквивалентних лексема. Ради компаративног проучавања у анализу су укључена два дела владике Николаја, *Живот светог Саве* и *Пролог*, на енглеском и на српском језику. Анализа ће нам омогућити да утврдимо које је преводилачке поступке користио преводилац, а у делу *Живот светог Саве,* и сам аутор, који је лично превео, тј. створио дело на енглеском језику.

У анализи рада *Живот светог Саве* која следи основну пажњу посветили смо варијанти на енглеском језику, будући да није у питању „превод“ на енглески, јер га је сам писац оригинала створио. Међутим, с обзиром да је матерњи језик светог владике српски и да је у питању теолог, дакле одличан познавалац православне терминологије, ово дело смо ипак посматрали као преношење поменутих термина на енглески језик.

Циљ нам је био да анализирајући лексику установимо које преводне еквиваленте је користио владика Николај, пре свега када су у питању преводи термина за реалије које постоје искључиво у православној Цркви. Поред тога, бавили смо се и преводом „универзалних, општехришћанских термина“, како бисмо извели закључке о оправданости употребе изабраних преводних поступака, односно еквивалената. Даље, у обзир смо узели врсту дела као и циљну читалачку публику за које је дело писано на енглеском, односно српском језику.

Аутор одређене поруке, било да је она књижевна, новинска, разговорна, предагошка, информацијска, забављачка или нека друга, мора узети у обзир одређене

податке о примаоцу поруке или рецепијенту (Hlebec 1989: 70). Ти подаци укључују знање, искуство, укус и склоности, способности, узраст, друштвену и географску припадност, занимање, али, што је за овај рад посебно важно, културну и литерарну традицију у којој је прималац васпитаван. Поменућемо и запажање Левија (Levi 1982: 82–83), да преводилац сам одређује у којој ће мери сачувати националну самобитност дела пошто је претходно утврдио да ли његов претпостављени читалац познаје страну културу. „Самим својим превођењем он васпитава читаоца." Преводилац васпитава укус и образује свог примаоца новим информацијама које им пружа. Преводилац „може успешно утицати на ширење знања читаоца у области стране културе и самим тим олакшати пут (...) пропагаторима те културе у својој земљи," па ће ови моћи да рачунају на упућенијег читаоца. „Преводилац може чак, сагласно потребама историјске ситуације, намерно допринoстити зближавању или раздвајању двају култура. „Говорећи о ставу према примаоцу поруке, Хлебец (Hlebec 1989: 80) напомиње да је он „стваралачки, активан и промишљен", да преводилац „развија жеље примаоца ако их нема, модификује ако су неоправдане са хуманистичког становишта, и поштује када су у стварном интересу примаоца."

Књигу „Живот светог Саве" владика Николај објавио је средином прошлог века (1952) у Сједињеним Америчким Државама у оригиналу на енглеском језику, а била је намењена првенствено српским исељеницима и њиховим потомцима који су матерњи језик заборавили. С друге стране, ово је пружило могућност да се српска историја, култура, народ и његова вера приближе човеку западне културе. Пишући, тачније преводећи своје мисли са матерњег језика, свети владика сусрео се и са проблемом не само удаљености културе српског народа и западног света, већ и са проблемом непросвећености, слабе или погрешне обавештености када је о православној вери реч.

У материјалу овог својеврсног превода доминира употреба страних речи. Оне су позајмљене из грчког, црквенословенског или српског језика, и то су: **Sveta Gora** = Света Гора; **the Prot** (of Sveta Gora) = Прот - управник Свете Горе; **Agiorites, Agiorite monk** = светогорски монах; **Agorite fathers** = оци Свете Горе; **heguman** (pl. **hegumans**) = игуман; **jeromonah** = јеромонах; **heparchos** = епархос; **Lavra** = Лавра; **Kinot** = Синод; **skyt** (множина **skytis, skyti**) = скит; **kelia** (множина **kellias**) = ћелије; **Kelliots** = монаси из ћелија; **skytiots** = монаси из скита; **the Pateric (of Agion Oros)** = анали (Свете Горе); **Kapsokaliva (hut-burner)** = Капсокаливија (паликућа); **Konak** = конак; **paraceises** = помоћне цркве; **fandarik** = фандарик; **metoch** = метох; **pergamun, chrysovulla** = повеља; **Isichastirion, Postnitza** = испосница; **Mislioniza** = мислионица; **Karejski Typic** = Карејски типик; **Hilandar's Typic** = Хиландарски Типик; **Akathist** = Акатист; **Kyrie Eleison!** = Господе, помилуј; **archimandrite** = архимандрит; **pop** = поп; **protopop** = протојереј; **Grammata** = грамата; **Kormchija** = Крмчија; **Srbuljski** = Србуље; **ukaze** = указ; **troparion** = тропар; **Spasovdan** = Вазнесење Господње, Спасовдан; **the Grat Entrance – Vhod** = Велики вход; **the Sabor** = Сабор; **Pateritza**= палица; **Vladika** = Владика;

Горе наведене речи су прилагођене енглеском језику процесом:

а) транслитерације, као нпр. речи **Prot, Jeromonah, Lavra, Konak, fandarik**, **pop** и др;
б) транскрипције: **chrysovulla**, **skytis, archimandrite**, и др; или
в) комбинациојм ова два поступка, такозваном „адаптираном транслитерацијом": **Postnitza**, **Mislioniza**, **Isichastirion,** и сл.

Владика Николај покушава да честом употребом страних речи приближи читаоцу културу, традицију и веру српског народа. Имајући у виду просечног прима-

оца превода, он је већину ових страних речи објаснио и то на два начина: а) објашњењем у напомени на крају сваког поглавља, или б) додатним информацијама у самом тексту. Употреба само једног од ова два поступка унела би монотонију, и заморила просечног читаоца. Додатна објашњења у самом тексту тражила би будну пажњу читаоца и оптеретила га обиљем информација, а нарушила би и структуру текста и умањила његов уметнички квалитет. Слично би се догодило и када би читалац био принуђен да често окреће странице не би ли нашао одговарајуће објашњење у напомени. Будући да су поглавља кратка, читаоцу је лакше да дође до ових додатних објашњења, што не би био случај да су сва објашњења дата на крају књиге. Уколико га ове додатне информације не занимају или поседује довољно знања да термин разуме или да може и без тога да прати смисао текста, читалац може изабрати да их не потражи када писац на њих упућује, као и да их прочита касније као посебан део, јер су вешто и прегледно дате. Примери када је страна реч објашњена у напомени су следећи:

heparchos = епархос - У напомени уводи нове стране речи објашњавајући одакле је реч изведена, а објашњење гласи „Гувернер провинције која се на грчком зове **Heparchia**, изговара се на српском **Eparchia**. Данас се користи само за црквене провинције са епископом на челу.“ (Односно у делу на енглеском, „Heparchos-governor of a province, which was called in greek, Heparchia, pronounced in Serbian Eparchia. It is now used only for an ecclesiastic province, with a bishop at its head.“)

heguman (pl. **hegumans**) = игуман - Овај термин, који има своје еквиваленте у општем речнику језика превода, објашњава користећи такве аналогне домаће називе, **Superior** и **Abbot,** уз додатно објашњење ове титуле. Даље у тексту аутор ће користити позајмљеницу, настојећи да очува изворну референцу, али и поменуте аналогне домаће еквиваленте. На сличан начин објасниће у напомени и значење термина **Grammata,** пронашавши архаичан облик аналогног домаћег термина, **Writ**.

pergamun, chrysovulla = повеља - У овам случају дато је дословно значење на грчком, „златни печат“, и обајшњена реалија на коју се односила.

Kormchija = Крмчија - У напомени даје буквално значење ове црквенословенске речи и на енглеском и на српском, **„Book of Steering“** или **„књига управљања“**, уз додатне информације о њеном састављачу и пореклу података.

Изводимо закључак да је владика Николај ове стране термине користио не би ли потпуно очувао референцијално значење које оне имају у изворнику. Као добар познавалац језика, осетио је потребу не само да дâ информације у напомени о датом термину већ и да га дословно преведе.

Стране речи чије је додатно објашњење уткано у само ткиво текста представља следећу анализирану групу. Установили смо и издвојили три начина или форме ових додатака. Први начин је да се уз страну реч паралелно дâ и аналогни домаћи назив за реалију која је најближа реалији изворника. Такви примери су следећи: ***Synod* or Kinot** = Синод; **kelia or *cell*** = ћелија; "...occupy the whole ***house***, **Konak“** = конак; " He started to build three ***churches***, called **paraceises**..." = помоћне цркве; **Hilandar's Typic *or Rule*** = Хиландарски Типик; ***the Ascension of Our Lord***, **Spasovdan** = Вазнесење Господње, Спасовдан; ***the Grat Entrance* – Vhod** = Велики вход; „He bequested his ***Staff***, **called Pateritza**…" = палица; Овај термин додатно је и у напомени објашњен.

На једном месту каже да је свети Сава саставио **Правила** (= ***Rule***), да је још увек сачуван и да се зове Карејски типик (= **„Karejski Typic“**), али даље у тексту користи само универзални термин **Rule**.

Други начин да објасни страну реч у самом тексту јесте опис дате реалије, као у случају ***the High Praise*** **„Akathist“** = Акатист.

Такође, у тексту описује изглед скитова и начин живота монаха из скитова и ћелија, чиме читаоцу бива јасно значење ових термина (**skyt, kelia, Kelliots, Skytiots**). Касније он користи и универзалне термине као што су **anchorite**, **recluse**, **hermit** у значењу пустињак.

Srbuljski = Србуље („He distributed to them ***books in the Serbian language*** – **Srbuljski** - he had brought from Sveta Gora.“)

Помињући како је Сава створио јединствени дом за духовне вежбе и молитве („***home for spiritual exercises and worship***“) у Кареји на Светој Гори, каже да се „таква кућа на грчком зове **‚Isichastirion’**- што значи *Кућа тишине* (***House of Silence***). Срби га зову Испосница („**Postnitza**“)“. Касније у тексту наставља да користи термин **Postnitza** и **the Serbian House of Silence.** Само у енглеској варијанти он у напомени додаје: **„The House of Silence** has been called in Serbian, **’Mislioniza’**, which means the **’House of Thinking’”**.

Ово је истовремено и пример за трећи начин да се додатно објасни одређени страни термин, а то је употреба буквалног превода или калка.

Поред страних речи, владика Николај прибегавао је и употреби калка без додатних објашњења за именовање реалија присутних само у православној цркви. Такав је случај са називима двају православних икона Пресвете Богородице, где је калкирање извршено са српског, односно црквенословенског језика: the Mother of God **the Three-armed** = Богородица Тројеручица; the Mother of God **the Milk-giver** = Богородица Сластопитатељница; као и: **spiritual father** = духовни отац; **desert fathers** = пустињски оци; **the black-garbed** = црнорисци.

Превод-дефиницију или описни превод налазимо, на пример у случајевима: **patron saint** = крсна слава; **annual celebration** (of St Simeon’s day) = слава (Св. Симеона); **black robed monks** = монаси, црнорисци.

Од аналогних домаћих назива који истовремено неминовно неутралишу специфичан валер термина из културе изворника поменућемо следеће: **garb** = риза; **feast** = слава; **abbot, superior**, **supreme superior** = игуман, старешина у манастиру.

Енглески језик нема посебне називе за **помен** и **парастос**. У речницима налазимо на позајмљенице из грчког, док у овом делу аналогни домаћи еквивалент, **commemoration service**, покрива оба поља значења.

Од семантичких неологизама издвајамо: **the Fathers** = свети оци. Овај термин својом ортографијом, употребом великог слова добија још једно ново значење у енглеском језику.

Реч **wonderwork** у значењу „чинити чуда“ налазимо у општим речницима енглеског језика само као именицу, што указује да је у овом делу употребљена у функцији глагола. Конверзија, као деривациони процес којим једна јединица постаје нова класа речи без додавања афикса, није неуобичајена за енглески језик, али овај случај помињемо јер је преводилац особа којој енглески није матерњи језик, што указује на његову смелост када је у питању богаћење нематерњег језика стварањем нових речи.

Када је реч о називима за реалије које нису искључиво везане за православну Цркву, владика Николај је имао избор. Прво, да употреби термине који су познати потенцијалном примаоцу дела у језику превода, што је он најчешће и чинио. С друге стране, постоји велики број примера када је уместо овог користио позајмљеницу, од којих смо неке претходно поменули (heguman, skytis, Kinot, и др). Сле-

де још неки примери: **pop** = поп (иако постоји реч у енглеском, **priest**); **protopop** = протопоп (и поред речи **archpriest); sabor** = сабор (поред термина **synod); Vladika** = Владика (овде је користи само у директном говору једног од ликова, иако постоји термин **bishop).**

На основу ових и сличних примера, закључујемо да је и овакав избор оправдан истим разлозима којим и употреба страних речи у превођењу безеквивалентне лексике. Владика је желео да сачува изворну референцу, да донесе нове информације читаоцу, не само у смислу упознавања са страним термином, већ и обиљем информација којима су најчешће били пропраћени у напомени. То је чинио са мером. „Универзалне", познате термине који умањују референцијалну вредност изворне речи, користио је како читаоца не би сувише оптеретио подацима, изазвао досаду и замор.

Када се ради о превођењу страних имена, познато је да се она, било да су лична или географска, као и називи страних институција и сл. „који у изворнику имају чисто референцијалну функцију, односно функцију идентификације, обично транслитерују или транскрибују јер је тиме идентификација најбоље обезбеђена." (Hlebec, 1989: 137) Свети владика Николај је то у већини случајева учинио, употпуњујући их додатним објашњењима где је то било потребно. За неке од назива постоје и посебни, који су уобичајени у језику циљу, општеприхваћени у свету и задовољавају потребну референцијалну функцију. Међутим, владика Николај бира да употреби њихов транслитерализовани или транскрибовани облик, комбинујући ове са додатним објашњењима. То такође има своју сврху и оправдање. Реч је о следећим случајевима:

а) Како се наводи у напомени, странци Свету Гору зову **Mount Athos**, али на готово свим местима налазимо транслитерализовану реч која долази из српског језика, **Sveta Gora**, што је врло неуобичајено и не налазимо га готово уопште у том облику у другим текстовима. Дато је и објашњење да је овај назив буквалан превод грчке речи **Agion Oros**. Овакав избор може се образложити имајући у виду примаоце превода као и циљ самог дела, а то је приближавање културе изворника.

б) Иако је назив за светогорског монаха или светогорца могао да се добије од назива за Свету Гору који се користиу језику циљу („Mount Athos"), свети владика Николај је одлучио да употреби термин **Agiorites**, са енглеским наставком за множину, или као придев **Agiorite** (monk), објашњавајући читаоцу да је то уобичајено име за монахе на Светој Гори или, да би било јасније порекло речи додаје и грчки транслитерализовани назив **Agion Oros**. Сличан је случај и са називом **Hilandriotes** у значењу **Хиландарци.**

в) Придев **карејски** за назив скупа правила који је саставио свети Сава, Карејски типик, пренео је транслитерацијом (**Karejski Typic**) иако би било очекивано да употреби придев са енглеским наставком за генитив који је изведен од познатог назива за Карају (Karayas), **Karayas' Typicon**. Овај други назив јесте једини који смо нашли у речницима.

г) Назив једне области на Светој Гори, Капсокалива, у самом тексту аутор преноси транслитерацијом (**Kapsokaliva**), али у напомени дословно преводи овај назив, **hut-burner,** објаснивши да је назив добила по једном монаху који је имао обичај да зида колибе као своје привремено пребивалиште па да их потом једну по једну пали. Овај назив будући да има унутарњу форму оправдано се појављује у комбинацији његовог транслитерализованог облика и калкираног, који је дат у напомени.

д) У вези са страним називима за географске области које су од значаја за православље, владика се у напомени често бави њиховом етимологијом. Такав је случај са називом

за **Хиландар**. У већини текстова на енглеском језику помиње се у облику који је добијен „адаптираном транслитерацијом“, **Chilandar**. У овом делу јавља се транслитерализовани назив **Hilandar** са објашњењем о пореклу значења речи у напомени.

У овом раду на енглеском језику наилазимо на својеврсно језикотворство. Можемо рећи да је свети владика Николај обогатио енглески језик новим језичким вредностима, не само стварајући нова изражајна средства, неологизме, већ и тиме што је настојао да асимилује иностране изразе, егзотизме. Како је ово дело било намењено широј јавности, а не стручњацима попут њега, он је на кључним местима био принуђен да комбинује екстремне поступке када је у питању било преношење једног појма, као што су употреба стране речи и превода-дефиниције. С друге стране, он је и мешао поступке, односно комбиновао разне поступке у преношењу разних појмова. И комбиновање и мешање поступака имали су свој циљ који их је оправдавао, и били су свесно и промишљено коришћени.

Анализа лексике јасно је показала да је владика Николај желео да приближи културу, традицију и веру своме народу у страној и далекој земљи, и тако оствари мисионарски и просветитељски наум. С друге стране, тежио је и да омогући људима других култура са запада да се упознају са овом њима далеком земљом. Живот светог Саве има све одлике и књижевног дела и своје ументичке квалитете. Поред тога њиме доминира информативна функција, као научног, историјског дела. Сакрална димензија даје му посебан печат као оригиналној врсти проповеди која треба да утиче на свест читаоца, пробуди и задовољи духовне потребе и поучи оном што је вечно вредно и животворно.

У преводу *Пролоīа* на енглески језик наилазимо на нешто другачију ситуацију него што је то био случај са претходно анализираним делом, *Живоѿ свеѿоī Саве*, иако је реч о истом аутору оригинала. *Пролоī* је дело које припада другом жанру, што је први фактор који је утицао на употребу одређених преводилачких поступака. Подељен је на поглавља у којима се за сваки дан у години описује живот светих људи који се тога дана прослављају, затим следи песма неком од њих, пасус „Расуђивање“ који доноси кратко излагање о некој појави или догађају, и кратка беседа на одређени цитат из Светог Писма. Садржај дела наводимо да бисмо указали и на врсту употребљене лексике, а тиме и на избор преводилачких поступака. Дело *Живоѿ свеѿоī Саве*, које је имајући у виду примаоце превода имало за циљ да пружи нове информације о православљу и страној култури, смислено је обиловало и страним речима уз стална додатна објашњења. Превод *Пролоīа*, међутим, намењен је пре свега православном вернику и просечном примаоцу. Језик оригинала не користи у великој мери стручну, уско православну црквену терминологију. Пошто је циљ да поучи просечног читаоца а не да му донесе нове стручне, информације, и лексика која доминира је општеупотребна или универзално-хришћанска (карактристична за све хришћанске конфесије), односно таква за коју је могуће наћи еквиваленте у језику превода. Друго, преводилац у овом случају јесте особа којој је језик превода матерњи језик, а уз то је и добар познавалац православне терминологије.

Процес пресликавања и овде је изостао. Преводилац се труди да што више приближи смисао теста просечном крајњем примаоцу, па ослобађа превод, што ћемо и касније видети свих елемената које би читаоца могле заморити.

Сходно томе, ограничена је и употреба страних речи. Преводилац лако налази еквиваленте речима из оригинала. Поред тога што му је енглески матерњи језик, како смо напоменули, он има стручно знање потребно за превођење овакве врсте текста. Поред тога, ни сам оригинални текст не обилује безеквивалентним терми-

нима. Стране речи остављене су углавном само кад је у питању стручни назив за одређену реалију специфичну за православље коју не би било пожељно пресвести описно, калком и сл. Такав је случај са називима за посебан вид црквених песама и богослужбених књига, као на пример: **kontakion (pl. kontakia)** = кондак; **akathist** = акатист; **Irmologion** = Ирмологија; **Menologion** = Месецослов; **stichera** = стихира.

Буквалан превод или калк не би на одговарајући начин покрио семантичко поље ових термина у оригиналу, а самом читаоцу не би олакшао разумевање термина. Поред овога, примаоци превода, као група православних верника, којима је превод намењен сасвим сигурно познају значење ових посуђених термина, јер се с њима неминовно срећу у овој форми. Стога преводилац не даје ни додатна објашњења у тексту или у напомени осим у два случаја:

а) код назива богослужбене књиге **Octoechos** = Октоих, где је у фусноти дато објашњење „the book of the Eight Tones, which change weekly and comprise the basis of the Offices".

б) и код посебног и за литургијски обред основног богослужбеног предмета, **antimins** = антиминс. Преводилац испод у фусноти објашњава значење овог термина („a cloth containing relics of the saints that is spread on the Holy Table for the celebration of liturgy").

За термине који следе преводилац је могао изабрати и неки други преводилачки поступак, али се определио за страну реч не би ли ипак указао на специфично православну реалију и тиме задржао референцијално значење оригинала: **ascesis** = подвиг; **prosfora-maker** = просфорник (у овом случају је комбиновањем стране и домаће реч добијена нова сложеница - неологизам); **skete, scetis** = скит; **Laurus** = лавра; **semantron** = клепало (Ова реч је објашњена у фусноти - „in Serbian a long piece of wood, shaped for resonance, which is struck rapidly with a mallet. It became widely used in place of a bell under Turkish rule, when Christians were forbidden to ring bells", чиме преводилац уноси нове информације не би ли поучио читаоца о њима далекој српској култури).

Следећи пример показује страно име (надимак) које је прво преведено, а одмах потом у загради дато и у транслитерализованој форми: Holy Father John *the Dwarf* (**Kolobos**) = преп. Јован Колов (=*Мали*).

У ову групу уврстили смо и превод назива празника: **the Dormition** of the Most Holy Mother of God = Успеније Пресвете Богородице – Овај назив празника је у енглеском језику у овом облику мало познат. Налазимо га ретко у општим речницима енглеског језика. Дат је у *Колинсу* (*Collins English Dictionary* 1991: 466), али нас упућује на други термин који је познатији у западном свету, **the Assumption.** За разлику од општепознатог преводног еквивалента **Assumption,** који користе католици, термин **Dormition** карактеристичан је за православно учење, латинског је порекла (***dormire***) и значи „спавати" или „заспати вечитим сном, умрети". Католичка Црква, наиме, учи да је Мајка Божија жива вазнета, а православна да је умрла а потом узета на небо. Избор термина преноси и разлику у учењу ових двају Цркава.

Ови страни термини прилагодили су се енглеском језику процесима транслитерације (нпр. **ascesis, semantron, prosfora**), транскрипције (нпр. **akathist**) или комбинацијом ова два (**scetis, stichera**).

Калкирање или буквалан превод овде се користи посебно код „додатних" имена светитеља и Богородичиних икона, што је препоручљиво превести, а не транслитерацијом и тренскрипцијом пренети у било који језик превода, јер ова имена јесу попут придева, описују важну карактеристику одређеног светитеља или иконе: **St Anastasia *the Deliverer from Bonds*** = света Анастасија *Узорешитељница;* **Holy**

Father Longinus ***the Lover of Labour*** = Преподобни Лонгин *Трудољубиви;* **Holy Father John the Dwarf (*Kolobos*)** = преп. Јован Колов (= *Мали*); **The Mother of God, the *Chieftain*** = Богородица *Челница;* **God-bearer** = Богородица.

Редак је пример превођења страног имена одређене географске области, као код: **the Holy Mountain** = Света Гора; а калкирана је и лексема **hieromartyr** (= свештеномученик), сложеница сачињена од домаћих елемената.

Поред калкирања кад је реч о превођењу страног имена, преводилац користи и описни поступак, нпр: **St. Simon the Outpourer of Myrrh** = преп. Симон Мироточиви; **St Lazarus the Four-Days-Dead** = свети Лазар Четвородневни.

Преводом-дефиницијом пренети су и називи за неке реалије које имају у терминологији православне Цркве посебно значење. За реч **јуродиви** српски језик користи посебан назив задржан из црквенословенског да би тиме разликовао ово уско значење од општег, наиме „луда". Енглески језик ово надомешћује тиме што уз реч **fool** даје и додатно значење које црквенословенски еквивалент у себи носи. Тако добијамо **Fool for Christ (sake).**

Термин **spiritual guide** описује реч **духовник** који такође има посебно значење у православној Цркви, а енглески еквивалент тиме постаје семантички неологизам, добивши ново значење у контексту текстова из области православне духовности.

Опис је примењен и у превођењу следећих термина: **bone-chapel** = костурница; **fellow-heir** (with Christ) = санаследник (Христов); **monastery treasurer** = манастирски економ; **cell-servant** = послушник.

Оваквим описним превођењем добијени су неологизми.

Мали број безеквивалентних термина замењен је домаћим аналогним елементом, чиме је у преводу изгубио референцијалну интенцију, односно неутралисао посебан валер који они имају у оригиналу, као у примерима: **feast** = слава; **steward** = дохијар, економ.

Поред неких горе наведених, преводилац је ретко био слободан у стварању лексичких неологизама, али је био ипак принуђен да ствара семантичке неологизме, односно да постојећим речима дода ново значење у датом контексту, као у примеру: **elder** = старац.

У *Енкарта* електронском речнику једна од дефиниција гласи „senior *lay member* in some Christian churches with responsibility for some aspects of church administration, the pastoral care of church members, and sometimes for teaching and preaching". У *Општем религијском лексикону*, између осталог каже се да је у руском православљу, то старији монах, искусан у духовности и аскези који повремено залази у свет као вођа хришћанских световњака (890. стр). Нова компонента значења коју термин добија у енглеском, тиме неминовно губећи супротан елемент датог семантичког садржаја на енглеском, јесте „калуђеру, монаху", а не „лаик".

Преводилац није преводио поетске делове. Ово можемо објаснити скромношћу преводиоца који није сматрао да поседује довољно умешности да преведе поезију, посебно када се има у виду богатство језичко-стилских средстава, версификацијских и типолошких одлика ових песничких творевина, које имају посебну уметничку вредност. Поред овога, преводилац је можда мислио да је за читаоца овај део текста мање важан, па је превод објављен без њега, а можда је то био став издавача. *Пролог* је овим осиромашен и лишен те додатне естетске, поетске димензије. Било би пожељно да се у наредном издању на језику превода објаве и ови делови.

Можемо закључити, да је у овом случају избор поступака при превођењу такође био условљен жанром и примаоцима превода, али и знањем преводиоца, не са-

мо кад је у питању познавање језика превода већ и стручна оспособљеност за превођење оваквих текстова.

Summary: There are lexemes in different cultures naming certain elements specific for that particular cuture and people which have no complete equivalent lexemes of some other languages. This is the problem which especailly arises in the contacts of two cultures, and translators and interpreters are mainly the ones who are expected to solve it producing the best solution possible. This article deals with the translation of such lexemes which belong to the domain of the Orthodox Church. The comparative analysis is conducted on some works of Bishop Nikolai written in both English and Serbian languages.

Литература

Collins English Dictionary. 1991. Glasgow: HarperCollins Publishers. – 466 s.

Levi 1982: **Levi, J.** *Umjetnost prevođenja*. Sarajevo: „Svjetlost", OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. – 82–83 s.

Microsoft Encarta World English Dictionary, енглеско-енглески речник у електронској верзији

Opći religijski leksikon: A-Ž (glasni urednik Adalbert Rebić). 2002. Zagreb: Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*. - 890 s.

Hlebec 1989: **Hlebec, Boris**. Opšta načela prevođenja. - Beograd: Naučna knjiga. – 70, 80, 137 s.

Извори

Велимировић 2001: **Велимировић, Николај**. *Пролоī*. Линц: Православна црквена општина Линц.

Velimirović 1986: **Velimirović, Nikolaj**. *The Prologue from Ochrid: Lives of the Saints and Homilies for Every Day in the Year*. Birmingham: Lazarica Press.

Velimirovich 1951: **Velimirović, Nikolaj**. *The Life of St. Sava*. Libertyville: Serbian Orthodox Monastery of St. Sava.

Велимировић 2003: **Велимировић, Николај.** *Живоī свеīоī Саве*. Ваљево: Глас цркве.